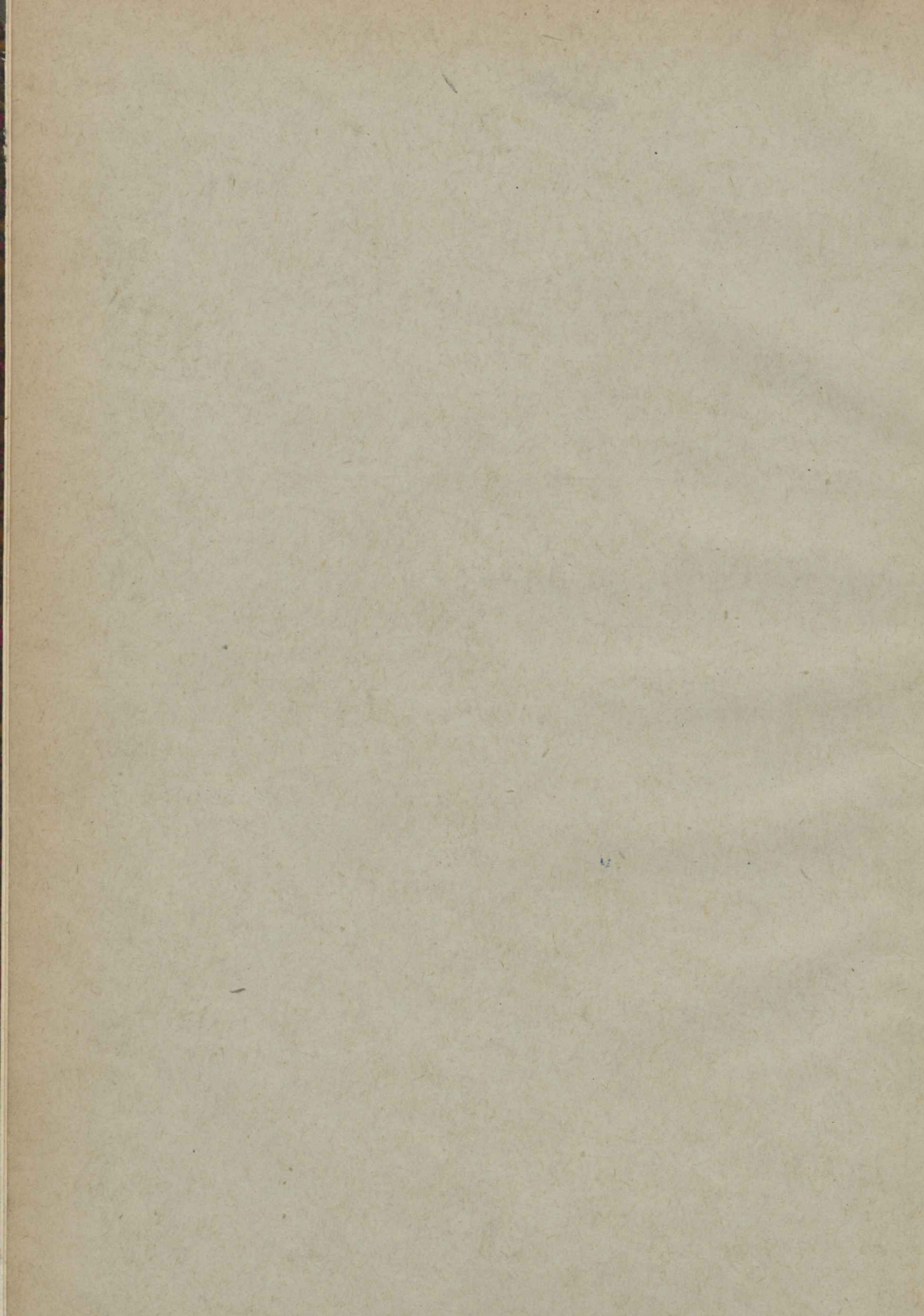

Dep. 203

**ÜLEVAADE
HARIDUSTEGEVUSEST
TALLINNAS**

1935/36

Põhifond

25 cm

Kooliajalugu
RBO

~~1935/36~~

~~III 14507~~

~~3 93 - 1935/36~~

ÜLEVAADE HARIDUSTEGEVUSEST TALLINNAS 1935/36

VÄLJAVÕTE TALLINNA LINNAVALITSUSE TEGEVUSE ÜLEVAATEST

ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

SE 2788 ✓
EA 3602

TALLINNA III HARU-
RAAMATUKOGU

TALLINNA LINNAVALITSUSE VÄLJAANNE

1936

37 (97.92)(09)

~~TALLINNA ÜHARU-
RAAMATUKOGU~~

O.Ü. „VABA MAA“ TRÜKK, TALLINNAS, 1936

Haridus.

Linna ülesanded haridusalal on loendatud 1926. a. Tegevuse Ülevaates, lk. 97.

Koolivõrku võeti Vabariigi Valitsuse otsusega 12. juulist 1935 „Tallinna Linna Kodumajandus-keskkool“ nelja-aastase kursusega. Selle kooli esimene klass algas tegevust 2. septembril 1935 Tütarlaste-Kommertsgümnaasiumi ruumides, Pärnu m. 13.

Haridus- ja sotsiaalministri otsusega suletakse järk-järgult Linna Tütarlaste-Kaubanduskooli paralleelklassid, arvates 1. augustist 1935.

1936. a. märtsikuus esitas Linnavalitsus volikogule ja viimane kinnitas ettepaneku Tallinna kesk-, kutse- ja täienduskoolide võrgu osaliseks ümberkorraldamiseks ja täiendamiseks uute klassidega, et võimaldada edasiõppimist umbes 350 algkoolilõpetanule. Ettepanek oli järgmine:

1. Sulgeda Linna II Poeglaste-Keskkool järk-järgult, alates 1936./37. kooliaastast I klassiga ja
2. Avada Linna Poeglaste-Kaubanduskoolis uus haru äriteenijate ettevalmistamiseks, alates samuti 1936./37. kooliaastast I klassiga.

Seda ümberkorraldust põhjustasid suurenev nõudmine kaubandusliku ettevalmistamise järele, vajadus eelistada kutseharidust ja tarvidus kasutada intensiivsemalt Poeglaste-Kaubanduskoolile ja Kommertsgümnaasiumile soetatud seadmeid ja õppevahendeid.

Mõlemad kavatsused viidi ellu Riigivanema otsusega 29. maist 1936 nr. 406.

3. Avada I Poeglaste-Keskkooli juures uus kolmeklassiline keskkooli haru, alates III klassiga 1936./37. kooliaastast.
4. Avada uus haru Tütarlaste-Kaubanduskoolis, alates I klassiga.
5. Linna Naiskutsekooli juures töötavad kübara- ja lilletöökursused muuta selle kooli moeosakonnaks 3-aastase kursusega, alates I klassiga 1936./37. kooliaastast. Seni need kursused lõpetajaile mingisuguseid õigusi ei anna ega ei võeta arvesse õppimisaega kursusel kutse taotlemisel.

Ettepanekud 3—5 ei leidnud Haridusministeeriumi pooldamist, kuid Linnavalikogude 17. juuni 1936. a. koosoleku otsuse ja Riigivanema 26. augusti 1936. a. nr. 542 otsuse põhjal kutsuti ellu uus 3-klassiline Tallinna Linna III Poeglaste-Keskkool, mis asus tööle 1936/37. kooliaastast Linna XIII Algkooli ruumides, S. Tartu mnt. 33, ühe III klassiga.

6. Muuta Linna Poeglaste-Täienduskool Poeglaste-Tööstus- (kutse-) kooliks kaheaastase kursusega ehitus- ja elektrotehnikaharuga ja Linna I Tütarlaste-Täienduskool — Tütarlaste-kutse- (tööstus-) kooliks kaheaastase kursusega käsitöö-, õmblemis- ja majapidamisosakondadega, alates 1936./37. kooliaastast I klassiga.

Ümbermuutmise põhjuseks on asjaolu, et täienduskoolid ei anna lõpetajaile mingisuguseid õigusi ja kutse taotlemise juures ei arvestata õppimisaega täienduskoolides. Seetõttu ei saada vanemad oma lapsi heameelega täienduskoolidesse.

Haridusministeerium nõustub ettepanekuga, kui selle teostamiseks riigilt lubatakse tarvilik krediit.

Koostis 1935./36. kooliaastal.

I	Lastepäevakodu, Koplis, töötas 6 õppejõu ja 6 teenijaga, lapsi nimestikus keskmiselt	215
II	Lastepäevakodu, Soo 15, töötas 3 õppejõu ja 3 teenijaga, lapsi nimestikus keskmiselt	110
III	Lastepäevakodu Pärnu mnt. 133, töötas 3 õppejõu ja 3 teenijaga, lapsi nimestikus keskmiselt	80
IV	Lastepäevakodu, Lennuki 11, töötas 3 õppejõu ja 6 teenijaga, lapsi nimestikus keskmiselt	102
V	Lastepäevakodu, Kunderi tänaval, töötas 6 õppejõu ja 6 teenijaga, lapsi nimestikus keskmiselt	237
VI	Lastepäevakodu, Telliskivi 19, töötas 3 õppejõu ja 2 teenijaga, lapsi nimestikus keskmiselt	96
Kokku 24 õppejõudu, 23 teenijat, lapsi nimestikus keskmiselt . . .		840

Ülalpidamiskulud.

Lastepäevakodudele kulutati aruandeaastal:

Haridusosakonna aruande järgi	kr. 68 641.53	
Ehitusosakonna " " (remont)	3 401.51	kr. 72 043.04
Tulusid oli		3 977.72
Nettokulusid		kr. 68 065.32

Igale nimekirjasseisvale lapsele kulutati keskmiselt 68 065.32 : 840 = neto kr. 81.30.

Inventari väärtus kasvas aruandeaastal 1355 kr. 16 s. võrra.

Lastepäevakodude hoonete remont.

Parandustöid tehti 3401 kr. 51 s. eest. Suurem töö oli II Lastepäevakodus. Ehitati II korrale uued väljakäigukohad ja kaotati hoone I korral kuiv väljakäigu-koht. Ehitati II korra koridori ülrõivaste kapid ja seati sisse pesemisseadmed.

Peale selle parandati ja uuendati kõnniteid, uksi, aknaid ja põrandaid. Laoti ümber ja parandati ahjusid. Parandati ja tõrvati pappkatuseid. Tehti maalritöid ja parandati vesivarustus- ja kanalisatsiooniseadmeid.

Kooliharidus.

Algkoolid.

Andmed kõigist linnas töötavaist avalikkudest algkoolidest, arvatud kaasa ka Saksa ja Juudi Kultuuroromavalitsuse koolid, leiduvad Linna Statistilises Aastaraamatus 1936, lk. 130—133, 137—149, 156—157, 160—163.

Eelarve täitmine.

Algkoolidele kulutati aruandeaastal.

Haridusosakonna aruande järgi	kr. 244 468.58	
Ehitusosakonna " " (remont)	41 909.87	kr. 286 378.45
Tulusid oli		2 413.61
Nettokulusid		kr. 283 964.84

Igale linna algkooliõpilasele kulutati keskmiselt:

riigi summade arvel kr. 249 044.03 : 7121 = kr. 34.97

linna " " " 286 378.45 : 7121 = " 40.22

Kokku kr. 75.19

Väljaminekuisse pole võetud linna majades asuvate koolide üürid, sest et need puuduvad ka eelarves. Samuti pole arvestatud Piiskop Plato nimelise Lastekodu juures asuva XXV Algkooli summad, mis käivad läbi Lastekodude aruandest, ja rootsi õppekeelega kooli kulud (1070 kr. 61 s. riigi ja 821 kr. 20 s. linna summade arvel). Õpilaste arv 7121 vastab tegelikule koostisele 31. detsembril 1935.

Ülelinnaline keskmine klassikoplekti koostis linna algkoolides oli

1933./34. kooliaastal	8124 : 202 = 44,67
1934./35. „	7661 : 200 = 38,30
1935./36. „	7121 : 199 = 35,78.

Langus 540 õpilase võrra üldse või 2,52 klassikoplekti kohta on seletatav osalt kooliealiste laste üldarvu ajutise vähenemise ja koolisunduse kestuse lühenemisega, osalt aga ka uue keskkooli reformiga.

Täienduskoolidele kulutati aruandeaastal Haridusosakonna aruande järgi 13 420 kr. 38 s.

Igale täienduskooliõpilasele kulutati keskmiselt :

riigi summade arvel	kr. 16 649.60 : 285 = kr. 58.42
linna „ „ „	14 118.90 : 285 = „ 47.09

Kokku kr. 105.51

Õpilaste arv 285 vastab tegelikule koostisele 31. detsembril 1935.

Inventari juurdekasv aruandeaastal võrdus algkoolides 45 940 kr. 24 s. Täienduskoolides vähenesid inventarisummad 845 kr. 99 s. võrra Gümnaasiumi Alamastme Õppekavaga Täienduskooli arvel. Suuremaist ostudest võiks nimetada uue koolimööbli soetamine: V Algkoolile — 1282 kr. 20 s., XVII Algkoolile — 720 kr., XXVI Algkoolile — 600 kr. ja tiibklaveri soetamine XVIII Algkoolile 900 kr. väärtuses.

Puudustkannatavate koolisundusele alluvate õpilaste abistamist vajalikkude raamatute, õppeabinõude, jalanõude ja riidevarustisega teostati koolihoolekogude kaudu, kusjuures nõuded enam-vähem rahuldati. Ka jätkati maksuta eine andmist neile alatoitluse all kannatavatele õpilastele, kes ilmuvad kooli ilma eineta. Toitmisele aitasid edukalt kaasa Eesti Lastekaitse Ühing oma toitluspunktidega, samuti ka üksikute koolide hoole- ja vanematekogud.

1935. a. sügisel jõuti lõpule Lasnamäe algkoolimaja ehituse ja sisustamisega. Uutes ilusais ja avarais, hästivarustatud vajaliku mööbli ja õppevahenditega ruumides algas tegevust Linna X Algkool 12 klassikoplektiga ja arendas seda kõigiti soodsais tingimuis ja oludes.

1935./36. kooliaasta algul teostus Linna XIX Algkooli (vene õppekeelega) ja Vene Ühisgümnaasiumi ruumide vahetus, mis võimaldas otstarbekamat ruumide kasutamist ja 5 pärastlõunase klassi kaotamist.

Koolijuhataja korteri likvideerimisel soetati juurde XX Algkoolis üks klassiruum ja õpilastoitluspunkt.

Õpilaste arvu langemise tõttu ja uute kooliruumide juurdesoetamise ning klasside ümberkorraldamise tagajärjel vähenes pärastlõunaste klassikoplektide arv eelmise kooliaastaga võrreldes 36-lt 10-le, s. o. 26 võrra.

Peale harilikku jooksva remondi algkoolides teostati Linna XIII Algkoolis einetusruumi ja küttematerjali-laoruumi juurdeehitus, mis nõudis kulu 2071 kr. 61 s. Endisest einetusruumist saadi avaram rõivistu.

Üldse võib 1935./36. aruandeaastat nimetada õnnestunuks nii koolide majandusliku kui ka õppetegevuse suhtes.

Algkoolide hoonete remont.

Parandustöid tehti 30 409 kr. 87 s. eest.

Suuremate töödena teostati:

1) XIII Algkoolis Suurel Tartu maanteel 33 juurdeehitus. Ehitati keldrikorrale kütteinete-laoruum ja I korrale rõivistu, põrandapinnaga 58 m². Juurdeehitus maksus 2071 kr. 61 s. 2) XXVI Algkoolis, Koplis, teostati ümberehitus.

Vaheseinte lammutamiste ja ümberpaigutamistega laiendati kooli saali ja klassiruumi.
3) XXI Algkoolis ehitati keldrikorrale Nais-tööstusõpilaskoolile uus köök ja ehitati ümber koolijuhataja abile korter pööningukorrale. Koolijuhataja abi senine korter hoone II korral korraldati ümber kooli õpetajatetoaks ja raamatukoguruumiks.
4) Lasnamäe algkooli maja ehitamine viidi lõpule.

Peale selle parandati ja uuendati uksi, aknaid ja põrandaid, parandati ja laoti ümber ahjusid ja tehti maalritöid. Parandati ja uuendati vesivarustus-, kanalisatsiooni- ja elektrivalgustusseadmeid.

Keskkoolid ja gümnaasiumid.

Andmed kõigist linnas teotsevaist keskkoolidest ja gümnaasiumidest leiduvad Linna Statistilises Aastaraamatus 1936, lk. 122—145, 150—153, 162—163.

Eelarve täitmine.

a) Keskkoolidele kulutati aruandeaastal

Haridusosakonna aruande järgi	kr. 61 264,75	
Ehitusosakonna " " (remont) "	10 974,41	kr. 72 239,16
Tulusid oli		" 54 755,12
	Nettokulusid	kr. 17 484,04

Igale keskkooliõpilasele kulutati keskmiselt:

riigi summade arvel	kr. 42 530.— : 1103 =	kr. 38,56
linna " " "	17 484.— : 1103 =	" 15,85
	Kokku	kr. 54,41

Õpilaste arv on võetud statistiliste andmete põhjal 31. detsembrini 1934 — 682 õpilast 4 kuu ja 31. detsembrist 1935 — 1313 õpilast 8 kuu jooksul ehk keskmiselt 1103 õpilast aastas.

b) Gümnaasiumidele kulutati

Haridusosakonna aruande järgi	kr. 84 276,06	
Ehitusosakonna " " (remont) "	11 424,76	kr. 95 700,82
Tulusid oli		" 50 633,56
	Nettokulusid	kr. 45 067,26

Igale gümnaasiumiõpilasele kulutati keskmiselt:

riigi summade arvel	kr. 86 088,18 : 1256 =	kr. 68,54
linna " " "	45 067,26 : 1256 =	" 35,88
	Kokku	kr. 104,42

Õpilaste arv on võetud statistiliste andmete põhjal 31. detsembrist 1934 — 1547 õpilast 4 kuu ja 31. detsembrist 1935 — 1110 õpilast 8 kuu jooksul ehk keskmiselt 1256 õpilast aastas.

Kuludesse pole võetud linna majades asuvate koolide üürid, sest need puuduvad ka eelarves. Kuna Tütarlaste- ja Poeglaste-Kommertsgümnaasiumi ning II Tütarlaste- ja II Poeglaste-Keskkoooli kulud on eelarves näidatud ühiselt Kaubanduskooliga, siis võeti kulude liigitamisel aluseks klasside arvuline suhe, peale õpetajate palkade, mis on arvatud kummagi kooli kohta tegelikkude väljaminekute alusel. Tuludesse võeti õppemaks koolitüüpide järgi, muud tulud klasside arvulise suhte alusel.

Lootuseta õppemaksuvõlga kustutati 21 õpilasel 555 kr. suuruses summas.

Kohtu kaudu nõuti võlga 332 kr. 50 s. suuruses summas 16 õpilase vanemait, kes keeldusid võlga tasumast vabatahtlikult.

Inventari juurdekasv oli 10 816 kr. 93 s.

Aruandeaastal paigutati Vene Ühisgümnaasium ja Keskkoool majanduslikkudel kaalutlusil Linna XIX Algkooli seniseisse ruumidesse, Pikk 69. Võimlemisharjutuste korraldamiseks mainitud kooli naisõpilasile üüriti A. Poolgas'elt ruumid.

Gustav-Adolfi Gümnaasiumis ja Keskkooolis ehitati rõivistu, köök ja einetusruum, mis maksus 11 754 kr. 99 s.

Üldjoonis täideti eelarve ettenähtud kava ja krediitide ulatuses, kusjuures hädalised ülekulutused üksikuis punktides kaeti teiste punktide jääkidest.

Kutsekoolid.

Andmed kutsekoolidest leiduvad Linna Statistilises Aastaraamatus 1936, lk. 128—145, 152—155, 162—163.

Eelarve täitmine.

Kutsekoolidele kulutati aruandeaastal

Haridusosakonna eelarve järgi	kr. 44 334.12	
Ehitusosakonna „ „ (remont) „	4 448.10	kr. 48 782.22
Tulusid oli		„ 18 010.90
	Netokulusid	kr. 30 771.32

Igale kutsekooliõpilasele kulutati keskmiselt:

	Riigi		Linna		Kokku	
	summade arvel netto				Kr.	S.
	Kr.	S.	Kr.	S.		
Tütarlaste-Kaubanduskoolis	81	60	9	56	91	16
Poeglaste- „ „	100	16	37	59	137	75
Kaubanduslikkudel Õhtukursusil	—	—	67	89	67	89
Naiskutsekoolis	144	53	56	59	201	12
Kaupmeestekoolis	80	30	27	40	107	70
Kodumajandus-keskkoolis (8 kuud)	58	04	61	51	119	55
Meesrätsepatööstuse Õppetöökojas	161	79	62	33	224	12
Naistööstusõpilastekoolis	19	01	11	41	30	42

Inventari juurdekasv võrdus 3453 kr. 06 s.

Lootuseta õppemaksuvõlga kustutati 14 õpilasel 304 kr. 72 s. suuruses summas.

Kohtu kaudu nõuti õppemaksuvõlga 30 kr. suuruses summas 3 õpilase vanemait, kes võlga keeldusid tasumast vabatahtlikult.

Naiskutsekooli uue hoone ehitamise küsimuse, mis oli päevakorras juba aastaid, otsustas Linnavolikogu 10. aprillil 1935. Ehitustöödega tehti algust 15. oktoobril 1935, pidulik nurgakivipanemine toimus 21. märtsil 1936 ja sama aasta augustikuul algul viidi maja katuse alla. Tööde hoogsat jätkamist takistas krediitide puudus, kuna eelarves ettenähtud laen riiklikust ehitusfondist pole veel laekunud täiel määral. Igatahes valmib maja esimene osa 1937./38. kooliaasta alguks ja uutes ruumides võivad tööle asuda mõned Naiskutsekooli osakonnad ja samuti ka Kodumajandus-keskkool.

Kutsekoolide eelarvet teostati määratud summade piirides ja koolide nõuded rahuldati enam-vähem. Möödapääsmatud ülekulutused üksikuis punktides kaeti kokkuhoiuga teisis punktides.

Kesk- ja kutsekoolide ruumide remont.

Parandustöid tehti 26847 kr. 27 s. eest. Suuremad tööd teostati Gustav-Adolfi Gümnaasiumis. Ehitati juurde rõivistu mahuga 440 m³ ja põrandapinnaga 134 m². Endine rõivistu ja kõrvalruumid ehitati ümber kooli söögitoaks, köögiks ja einelauaruumiks.

Ümberehitatud ruumide maht on 334 m³, põrandapind 105 m². Juurde- ja ümberehitustööd maksusid 11 754 kr. 99 s. Tütarlaste-Kommertsgümnaasiumi, Pärnu mnt. 13, ehitati uus kõnnitee.

Peale selle tehti kõikides koolihooneis jooksva iseloomuga remonttöid, nagu põrandate, uste ja akende uuendusi ja parandusi. Uuendati ja parandati vesivarustus-, kanalisatsiooni- ja elektrivalgustusseadmeid, parandati ja laoti ümber ahjusid ja tehti maalritöid.

Koolinõunik Chr. Brüller'i aruanne.

Arvulisi andmeid.

	Algkoolid		Täiendus- koolid		Kutse- koolid		Kesk- koolid		Kodu- koolid		Koolid kokku		Lasteaiad ja laste- kodud		Avalikud raamatukogud		Güm- naasiumid		Lühiaegsed kursused
	Ava- likud	Era-	Ava- likud	Era-	Ava- likud	Era-	Ava- likud	Era-	Ava- likud	Era-	Ava- likud	Era-	Omava- litluste	Era-	Omava- litluste	Era-	Ava- likud	Era-	
1. Asutisi	26	9	3	1	9	19	6	9	—	25	51	71	6	10	1+4	—	7	8	26
2. Klasse	218	41	10	2	31	—	32	42	—	27	324	131	24	18	—	—	33	19	—
3. Klassikomplekte	211	27	10	1	31	—	32	42	—	25	317	114	24	18	—	—	33	19	—
4. Õpilasi 31. det.																			
a) poeglapsi . . .	3820	444	111	10	126	406	747	680	—	19	5310	2204	651	249	—	—	506	645	—
b) tütarlapsi . . .	3640	437	174	8	888	424	566	1032	—	13	5872	2371	564	246	—	—	604	457	—
c) kokku	7460 ¹⁾	881 ¹⁾	285	18	1014	830	1313 ²⁾	1712 ²⁾	—	32 ³⁾	11122	4575	1215	495	—	—	1110	1102	3633
	8341																		
5. Õppejõude 31. detsembril																			
a) meesõppe- jõude	100	8	5	2	10	40	32	25	—	2	188	104	—	—	—	—	41	27	—
b) naisõppe- jõude	154	31	12	—	44	29	19	51	—	22	258	148	24	18	—	—	29	15	—
c) kokku	254	39	17	2	54	69	51	76	—	24	446	252	24	18	—	—	70	42	57
Neist																			
a) kutselisi . . .	251	35	17	—	41	25	51	75	—	11	424	179	13	—	—	—	64	33	—
b) kutseta	3	4	—	2	13	44	—	1	—	13	22	73	11	18	—	—	6	9	—
6. Asutisi revideeriti aruandeaastal:																			
1 kord	16	9	3	1	—	—	3	—	—	25	22	35	—	10	—	—	—	—	—
2 korda	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—
3 "	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	6	—	—	—	—	—	—
Üle 3 korra . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7. Revideeritud õp- peasutisist osu- tusid õppe- ja kasvatustöö suhtes;																			
a) headeks	9	3	—	—	—	—	1	—	—	—	10	3	6	3	—	—	—	—	—
b) rahuldavaiks	17	6	3	1	—	—	2	—	—	25	22	32	—	7	—	—	—	—	—
c) nõrkadeks . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

¹⁾ Neist mittekoolikohuslikke

a) poeglapsi	478	73
b) tütarlapsi	389	74
c) kokku	867	147

1014

²⁾ Neist kooli-
kohuslikke

	309	249
	227	385
	536	634

1170

³⁾ Neist mitte-
koolikohuslikke

	—	7
	—	2
	—	9

Kasvatuslik tegevus koolides.

Kõlbelise kasvatusse seisukohalt tuleb hinnata koolide tööd aruandeaastal vähem õnnestunuks kui eelmisel aastal. Võis märgata, et koolid teinekord ei suutnud kõlbeliselt mõjustada oma kasvandikke nii, et need oleksid sobinud kooliühiskonda. Selle tagajärjeks olid koolide ettepanekud sõnakuulmata kasvandikkude ümberpaigutamiseks Koluverre, teisisse koolidesse, peamiselt VI-sse Algkooli. Kuna Koluverre ruumipuudusel pääsesid vaid üksikud, kasustati ümberpaigutamisi VI Algkooli. Viimane algas oma tööd õppeaasta algul 10 õpilasega, õppeaasta lõpul oli tal neid üba üle 30-ne.

Esines siin ja seal arusaamatusi õpetajate ja õpilaste vahel õpilaste ebakohase kohtlemise tagajärjel õpetajate poolt; samuti ka koolijuhtide ja õpetajate vahel üksikuis koolides. Sellele järgnesid kaebused lastevanemalt. Neid tuli Koolivalitsusel arutada seekord sagedamini kui eelmisel aastail.

Kõlbelise kasvatusse vahendina harilikku kasvatusöö kõrval kasustasid koolid koolipidusid, jõulupuid ja mitmesuguseid aktusi, kontserte, teatri- ja kinoetenduste külastamist ja töid noorte organisatsioonides.

Koolipidusid korraldasid mitmed koolid õige agarasti. Kuid nende kasvatuslikku väärtust ei tule ülehinnata, eriti siis, kui need olid maksulised, mil ju nende peaaülesandeks oli sissetulekute hankimine. Sellevastu aga arvatavasti avaldasid jõulu puud, emadepäevad ja mitmesugused aktused head kasvatuslikku mõju õpilasile.

Õpilaste kasvatusse huvides korraldati aasta kestel kaunis rohkesti teatri- ja kinoetendusi ja kontserte. Nende korraldajaks oli algul Koolivalitsus, hiljem tegid seda teatrid omal algatusel, pidades seejuures kontakti Koolivalitsusega. Kinoetendusi algkoolidele korraldas Pedagoogiline Muuseum.

Tallinna alg- ja täienduskoolides töötasid Eesti Noorte Punase Risti, noorkotkaste, kodutütarde, muusika-, spordi-, kirjandus- ja mitmed teised ringid.

Noorte ringide peamiseks kujuk Tallinna algkoolides on Noorte Punane Rist, noorkotkad, kodutütred ja kooliorkestrid; algkoolinoored on õige hästi organiseeritud ringidesse ja üldse ulatub organiseeritud noorte arv algkoolis 4000-le; N. P. R. üksi on ligi 1700 liiget. Noortekoondisi leiame pea igas koolis. Avalikus algkoolis on ringide tegevus elavam kui eraalgkoolis.

Neljas täienduskoolis on organiseeritud noori umbes 100. Suuremad ringid on skaudid ja N. P. R.

Keskoolides ulatub ringidessekoondatud noorte arv 1350-le. Suuremad ringid on siin: N. P. R. umbes 500 liikmega, spordiringid — 250 liikmega, siis noorkotkad ja kodutütred — umbes 200 liikmega, kristlikkude noorte ühingud — 160 liikmega, skaudid — 135 liikmega, gaidid — 85 liikmega.

Gümnaasiumides on organiseeritud noori umbes 1000. Tugevamaid organisatsioone on siin: spordiringid — umbes 400 liiget, kristlikkude noorte ühingud — 200 liiget, N. P. R. — 85 liiget, skaudid ja gaidid — 80 liiget.

Kehalise kasvatusse eeltingimused Tallinna koolides pole kuigi head. Koolitervishoiu nõudeid rahuldavad enam-vähem kolm uut Tallinna algkoolimaja. Teised on äärmiselt kitsad (III), pimedad (VII), õhuvaesed. Neis puuduvad harilikult võimlemisruumid; väljastpoolt üüritud võimlemissaalidesse pääseb võimlema vaid murdosa algkooli õpilasist. Koolihoovid on olemas pea igal koolil, neid aga ei kasustata liikumiseks ja jooksmiseks vahetundidel, lapsed veedavad need pimedais ja tolmu-seis koridorides.

Õnneks on teises vahetuses töötavate klasside arv tublisti vähenenud: terves linnas leidub neid veel kümne ümber. II ja III linnajao koolides pole neid üldse enam olemas, Lasnamäe algkool likvideeris need siin täiesti.

Muidu aga hoolitsesid koolid endiselt laste kehalse tervise eest, varustades lapsi rõivaste, pesu, jalanõude ja toiduga. Toitluspunktide arv koolide juures isegi laienes — tulid juurde uued punktid X, XX, XXI ja XXII Algkooli.

Õppetöö koolides.

Kõik koolid töötasid vahetult ja seisakuteta neile tööksmääratud ajavahemiku (õppeaasta) kestel. Algkoolides kestis töö 196—206 päeva, täienduskoolides 196—216 päeva, kesk- ja kutsekoolid ja gümnaasiumid aga töötasid 204—214 päeva. Erandid: Õhtualgkool töötas 169 p., Kaubanduslikud Õhtukursused — 162 ja Kolledž — 157 päeva.

Koolitöö edukust mitmelaadilises koolides töötulemuste kokkuvõtete põhjal kujutavad Tallinna Linna Statistilises Aastaraamatus 1936, lehekülgedel 146—155 avaldatud tabelid n-rid 161—163.

Nendest kokkuvõttest nähtub, et õppetöö edukus on suurim eraalgkoolides. Üldse on aga alg- ja täienduskoolides õpilaste liikumine ja edasipääs klassist klassi õige vaba, elav ja loomulik: $\frac{4}{5}$ kogu õpilaskonnast pääseb takistamatult jätkama õppetööd järgmises klassis. Mahajäänute arv on siiski küllalt suur ($915 + 406 = 1321 \approx 35$ klassikomplekti).

Üksikute klasside õppetöö edukus algkoolis oli

	I kl.	II kl.	III kl.	IV kl.	V kl.	VI kl.
avalikus	92 %	89 %	85 %	75 %	75 %	76 %
era-	97 %	97 %	93 %	80 %	—	—

Sellevastu on teisis koolitüüpides õppetöö edukus ebaloomulikult madal ja õpilaste väljalangemine koolist ebaharilikult suur. Nii pääsevad keskkoolides poistest umbes pooled järgmisse klassi, gümnaasiumides aga 60%. Väike on õppetöö edukus Gustav-Adolfi Keskkoolis (langeb mõnes klassis isegi alla poole), siis ka Vene Keskkoolis ja eriti aga Inglise Kolledži Keskkoolis ja Gümnaasiumis, kus umbes üks kolmandik õpilasist jõuab takistamatult edasi. Keskkoolides ja gümnaasiumides, samuti ka kutsekoolides on teiseks aastaks jäetud õpilaste arv võrdlemisi väike, õige suurele arvule aga on määratud järelkatsed (umbes 25% igas koolitüübis).

Pea eranditult on kõikides koolides tütarlaste edukus suurem poiste omast. Eriti suur on vahe tütarlaste kasuks täienduskoolides ja linna keskkoolides.

Raskeimaiks aineiks on algkoolis matemaatika ja emakeel: kummaski on õpilased 1000 juhtumil tunnustatud nõrgaks, teisis aineis — loodusloos, maateaduses ja ajaloos aga umbes à 300 juhtumil.

Samad ained takistasid edukat õppimist ka kesk- ja kutsekoolides ja gümnaasiumides. Kuid veel suuremal määral mõjusid ses mõttes võõrkeeled. Neis on koolid tunnustanud õpilasi nõrgaks rohkem kui üheski teises aines, eriti erakoolis, kus võõrkeeli käsitletakse kaugelt laiemas ulatuses kui avalikus koolis.

Teatavat, kuid mitte täielikku võimalust algkooli edukuse hindamiseks pakuvad kevadised vastuvõtukatsed kesk- ja kutsekoolide I ja III klassidesse. Need toimusid 1936. a. kevadel laiaulatuslikumalt kui kunagi varem. Eriti keskkooli I klassi, kus eksamineeritavate arv ületas kolme-, mõnes koolis isegi neljakordselt vastuvõtu võimalused: 1200 Tallinna ja Nõmme algkooli neljanda klassi lõpetanuist oli peaaegu pool — 570 õpilast — ilmunud katseile. Samuti oli ka algkooli kuuenda klassi 900-st lõpetanust umbes pool — 430 õpilast — ilmunud katseile.

Katsed ise olid õige tõsised ja karmid, nõudmised tugevasti kõrgendatud, eriti keskkooli I klassi astujaile. Nõudmiste tõstmist võimaldas sisseastujate suur tung ja õigustas valiku vajadus. Vastu võeti keskkooli I kl. linna algkoolidest umbes 150 õpilast, s. o. vähem kui kolmandik katsetajaist. Algkoolilõpetajate edasipääs keskkooli oli veidi kergem. Neid võeti vastu üle poole. Vastuvõetute hulgas leidub ka neid, kelle teadmised mõnes aines olid katseil hinnatud nõrgaks.

Nõudmised matemaatikakatseil olid õige mitmekülgised. Nad haarasid algkooli vastavate klasside matemaatikakursuse täies ulatuses. Sellevastu olid aga keskkooli nõudmised emakeelekatseil õige kitsapiirilised. Need olid suunatud vaid ühele, võrdlemisi kõrvalise tähtsusega keeleõpetuslikule ülesandele — õigekirjale, kuna tähelepanemata jäid paljud tähtsamad keeleõpetuse alad. Õigekirja oskuse katsetamiseks olid koostatud etteütlused, mis koosnesid harilikult üksikuist lauseist. Vaid mõned üksikud koolid olid katsetanud õpilasi ka ümberjutustamise ja vaba kirjandi loomise oskuses.

Alljärgnev kokkuvõte kujutab katsete tulemusi üksikute koolide järgi.

Algkool	Oli katseil		Võeti vastu		Kokku		
	Keskkooli I klass.	Keskkooli III ja kutsekooli I klassi	Keskkooli I klassi.	Keskkooli III ja kutsekooli I klassi	Oli katseil	Võeti vastu	%
I	21	3	9	2	24	11	46
II	33	24	12	13	57	25	44
III	10	13	2	9	23	11	48
IV	15	8	2	5	23	7	30
V	29	21	9	11	50	20	40
VII	26	15	2	5	41	7	17
VIII	20	7	7	5	27	12	44
IX	23	28	7	18	51	25	53
X	10	16	3	9	26	12	46
XI	18	22	4	12	40	16	40
XII	17	24	4	7	41	11	27
XIII	9	12	1	9	21	10	48
XIV	35	26	25	18	61	43	70
XV	21	11	2	4	32	6	19
XVII	42	19	22	13	61	35	57
XVIII	30	38	14	17	68	31	46
XX	5	9	—	4	14	4	29
XXI	41	40	5	23	81	28	35
XXII	14	11	1	5	25	6	24
XXV	2	3	—	2	5	2	40
XXVI	23	31	4	12	54	16	30
Pedagoogiumi Algk.	14	8	7	4	22	11	50
Erakoolid	7	3	1	1	10	2	20
Rahumäe	15	13	5	4	28	9	32
Hiiu	10	22	4	3	32	7	22
Kivimäe	17	8	5	3	25	8	32
Maaalgkoolid	63	139	14	62	202	76	38
Kokku	570	574	171	280	1144	451	39

Linna I Poeglaste-Keskool oli oma hinnangulehtedele märkinud ka algkoolide^e hinded õpilaste tunnistisilt, nähtavasti viimaste kõrvutamise otstarbega eksamihinnetega. Matemaatika alal võib siin märgata teatavat kooskõla, isegi kokkulangemist hindeis. Emakeele alal on lugu teine: vaid harukordadel langevad siin kokku hinded, harilikult on ikka eksamihinne palju madalam koolihindest. Vahe on õige suur: hindele „hea“ ja „väga hea“ koolitunnistisel vastab harilikult „nõrk“ eksami-lehel (mõnikord ka veelgi vähem — 0).

Samasugust vahet kooli ja katsete hindeis märkame ka Tehnikumi eksami-lehtedel. Siin aga ei ole lahkuminekul ometigi nii suured kui I Poeglaste-Keskkoolis. Halvemal juhtumil ulatuvad need 2 punktini.

Vaevalt oleks võimalik korraldada üleminekut algkoolist keskkooli, võttes alu-seks seejuures algkooli tunnistised.

Õpilaste eksamitööde pealiskaudne silmitsemine (neid üksikasjaliselt analüüsida ei luba nende suur arv) võimaldab teha nende suhtes mõned väikesed märkused.

Algkooli IV klassi lõpetajaid eksamineeriti, nagu tähendatud, peamiselt õige-kirjas etteütluste abil. Need olid koostatud nii, et haarasid kõik algkooli IV kl. emakeele kavas leiduvad rohkearvulised õigekirjareeglid. Raske etteütlu kirjutati osaliselt täitsa veatult või õige väheste vigadega, osaliselt aga õige rohkearvuliste viga-dega. Rohkesti esines vältevigu. Sageli olid ära vahetatud liited „ki“ ja „gi“ (tulnudgi, loomalki). Sõna „ehkki“ oli kirjutatud harilikult „ehki“. Rohkesti oli eksimusi

„d“ ja „t“ kirjutamises „s“ ees (tuntsid, heidsid). Kuid sagedamini esinev veatüüp on kahekordne kaashäälik kaashääliku ees (kümmne, tüttred, ümber).

Ümberjutustamises ja vabas kirjandis aga ilmutasid õpilased soravat ja voolavat jutustamisoskust. Õigekirjavigade arv neis oli minimaalne. Kui neis esines vigu, siis vast vaid kirjavahemärkides.

Sisult olid aga jutustused teinekord väheusutavad. Kirjutatakse vaba fantaasia, mitte aga kogemuste põhjal.

Matemaatika alal on sagedaimad eksimused tehteis just täisarvudega nii peast kui kirjalikul arvutamisel, kuna kümnendmurdude käsitlemisoskus näib olevat nagu veidi parem. Tõis esinevad otse arusaamatud vead, nagu: $61 - 19 = 50$; $16 \cdot 12 = 1272$; $96 : 2 = 376$; $75 : 15 = 55 = 1125$; $126 : 2 = 189$; $18 \cdot 15 = 190 = 170$; $3 - 0,375 = 2525$; $9,2 + 0,8 = 100$; $7 \cdot 24 = 64,8$; $12 \cdot 24 = 0,36 = 3,6 = 0,56$.

Harjutused, mis nõuavad korrutamise ja jagamise eelistamist liitmisele ja lahutamisele, olid lahendatud pea eranditult valesti: $24 + 37 + 39 : 4 = 25$; $71 - 63 : 9 + 9 \cdot 4 = 56 = 6,8 = 32$; $65 : 15 + 19 \cdot 5 - 24 = 96$; $5,2 - 0,3 \cdot 10,7 = 52,43$; $6,2 + 7,4 \cdot 0,8 = 10,88$.

Mõõtude tundmine on puudulik. Harjutused mõõtudega kas lahendatakse valesti või jäetakse hoopis lahendamata. Ülesannete lahendamisel on mõõtude vahetamine harilik nähe: kord on sendid kroonid, kord jälle vastupidi — kroonid sendid.

Protsendi leidmine antud arvust käib IV kl. lõpetajaile üle jõu. Seda tõendavad lahendused: 1% 5000-st on 5000; 1% 450-st on 450; 10% 70-st = 70; 20% 3000-st on 60 on 500. Samal ajal aga leiavad paljud õpilased 1% 4360-st (I Tütarlaste-Keskkoolis) päris õieti: $4360 : 100 = 43,6$ või isegi nii $0,01 : 4360 = 43,60$.

Tekstülesannete lahendamisel selgub jällegi uuesti, et lapsed pole tuttavad lihtsamategi eluliste arvudega ja hinnasuhetega. 1 kg suhkrut maksab neil kord 43 kr., kord 4,32 kr., kord 430 kr., kord jälle 6,3 s., või — 16,6 s.

Ka algkooli VI klassi lõpetajate teadmiste ja oskuste kontrollimine emakeele katseil toimus peamiselt õigekirja kaudu ja etteütluste abil. Etteütled korraldati kõigis keskkoolides, peale Gustav-Adolfi Keskkooli, kus õpilasile oli antud vaba kirjand „Kevad“.

Huvitav on märkida, et ka algkooli lõpetanute töödes esinevad sama tüüpi ja laadi õigekirjavead, nagu märgitud eespool IV kl. lõpetanute töödes, peaaegu ka sama esinemissagedusega. Näib, nagu poleks kaheaastane täiendav õppimine koolis toonud kuigi palju lisa õpilaste õigekirjaoskusele. Sama kahekordse kaashääliku tarvitamine kaashääliku ees, sama liidete „gi“ ja „ki“ ära vahetamine, sama „t“ ja „d“, „k“ ja „g“ vale tarvitamine „s“ ees, samad vältevead, samad eksimused koost ja lahuskirjutamise reeglite ja kirjavahemärkide vastu.

Esineb rohkesti vigu sõnaliikide (käänd-, pöörd- ja abisõna) määramist nõudvais harjutusis.

Õigekeelsuse alal teeb õpilasile raskusi käänd- ja pöördõnade vormide õige moodustamine, samuti ka lausete analüüs, kuna aga kirjanduse alalt esitatud ülesanded on enamikus jõukohased õpilasile ja lahendatud õieti.

Matemaatika alal on jällegi tekstülesanded osutunud raskemaks arvülesandeist. Vigu ja eksimusi esineb aga ülesannete mõlemas liigis. Ka siin pole õpilased suutnud jõuda protsentarvutuse vaba käsitluseni: harilikult on ikka eksilikult lahendatud ülesanded, kus esineb protsent ühel või teisel kujul. Geomeetriaülesannete lahendamine on õnnestunud võrdlemisi paremini nii VI kui ka IV klassi lõpetanuile.

Peale emakeele ja matemaatika on mõned koolid korraldanud testkatseid ka veel ajaloos ja maateaduses. Neil aladel on õpilased ilmutanud enam-vähem rahuldavaid teadmisi.

Takistavalt mõjustas õppetöö edukust loomulikult õpetajate ja õpilaste puudumine õppetööl.

Koolivalitsuse poolt kogutud andmeil on linna algkoolides õpetajad puudunud koolist I poolaastal: mehed 433 ja naised 800 tundi, kokku 1233 tundi, II poolaastal: mehed 1270 ja naised 2476 tundi, kokku 3746 tundi.

Üldse puudusid mehed ümmarguselt 1700 tundi ja naised 3300 tundi, kokku 5000 tundi. Keskmiselt tuleb iga õpetaja kohta $5000 : 253 = 20$ tundi. Arvudest nähtub, et teisel poolaastal on puudumine umbes 3 korda nii suur kui esimesel ja et naisõpetajad puuduvad sagedami tööst kui mehed; keskmiselt tuleb iga mehe kohta $1700 : 100 = 17$ ja iga naise kohta $3300 : 153 = 21$ puudumistundi.

Erakoolides puudusid õpetajad 900 tundi, keskmiselt ($900 : 30 =$) 23 tundi, täienduskoolides 200 tundi keskmiselt ($200 : 19 =$) 11 tundi.

Linna keskkoolides puudusid õpetajad 965 tundi, erakoolides — 1100 tundi, keskmiselt vastavalt 19 ja 14 tundi.

Linna gümnaasiumides puudusid õpetajad 1100 tundi, eragümnaasiumides — 550 tundi, keskmiselt vastavalt 16 ja 13 tundi.

Õpilaste puudumist koolis kujutab alljärgnev kokkuvõte.

Kooli tüüp	Puudumispäevi või tunde			Keskmiselt		
	P	T	Kokku	P	T	Üldse
Linna algkoolid	59 260 p.	58 650 p.	117 910 p.	16 p.	16 p.	16 p.
Eraalgkoolid	6 475 "	7 670 "	14 145 "	15 "	18 "	21 "
Linna keskkoolid	37 485 t.	30 250 t.	67 735 t.	50 t.	53 t.	52 t.
Erakeskkoolid	44 875 "	70 110 "	114 985 "	69 "	69 "	69 "
Linna gümnaasiumid	29 585 "	48 600 "	78 185 "	58 "	80 "	70 "
Eragümnaasiumid	29 325 "	35 480 "	54 805 "	76 "	98 "	89 "

Nagu naisõpetajad, on ka naisõpilased puudunud koolist pea igas koolitüübis rohkem kui meesõpilased. Vahe ses mõttes on märgatavalt suur nii linna kui ka eragümnaasiumides. Edasi märkame, et õpilaste puudumine igas erakooli tüübis on tunduvalt suurem kui vastavas avaliku kooli tüübis. Muidugi on siin raske määrata selle nähte põhjusi. Võimalik, et see on tingitud suuremast töökoormusest, mis on kanda erakoolide õpilasil mitmesuguste lisatööde ja -tundide näol, võrreldes linna algkoolide töökoormusega (harilikult on ka klassitöö tundide arv erakoolis suurem kui avalikus). Üldiselt aga on kooliskäimise korralikkus aruandeaastal tublisti paranenud, võrreldes eelmise aastaga: siis oli puudumispäevi algkoolides keskmiselt 19 ja 25, keskkoolides 74 ja gümnaasiumides 77.

Õpilaste puudumiste vastu võitles algkool rahatrahvidega ja kohtuga. Kohtulikule vastutusele on võetud laste vanemad 12 juhtumil. Kohtus trahviti neid 2—15 krooniga või 1—3-päevase arestiga.

Kodukoolid.

Kodukoolides õppis aasta kestel koolikohuslikke lapsi 12 poissi ja 11 tüdrukut, mitte-koolikohuslikke — 7 poissi ja 2 tüdrukut, kokku 19 poissi ja 13 tüdrukut, s. o. 32 last. Neist oli vaid 25 registreeritud Koolivalitsuses, 7 registreerimata. Kooliaasta kestel astus kooli 11 last, lahkus Tallinnast 2, haigestus 1 laps¹⁾.

Katsed koduõppijaile korraldati: eestlasile XVIII Algkoolis 22.—25. mail ja venelasile XIX Algkoolis 22. ja 23. mail ja ühele haigele õpilasele 13. mail.

Eksamile ilmus 8 eestlast ja 9 venelast. Neist sooritas katsed 6 eestlast (75%) ja 7 venelast (78%). Teised jäeti teiseks aastaks.

¹⁾ Tervislikkudel põhjusil jäi koolist ära üldse 34 poeg- ja 38 tütarlast, kokku 72 last, neist 9 poeg- ja 10 tütarlast parandamatu haiguse pärast.

Andmeist selgub, et kodukooli töö seisab edukuse poolest avaliku algkooliga umbes ühel ja samal tasemel. Eriti hästi olid kodukooliõpilased ette valmistatud emakeeles, siis ka ajaloos, maateaduses ja loodusloos, nõrgemini aga matemaatikas ja joonistamises. Matemaatika on eriti nõrk vene soost koduõppijate juures. Nende töödes esineb rohkesti arvutehnilisi vigu ja eksimusi. Mis puutub aga vene soost koduõppijate eesti keele oskuse, siis on see osalt rahuldav, osalt aga täiesti nõrk: õppijate hulgas leidus pea täiesti kirjaoskamataid.

Koduõpetajate hulgas oli sel aastal rohkesti kutseta isikuid.

Erikoolid.

Neid on linnal 2: VI raskkasvatatavate laste jaoks, Imanta 37, ja XVI vaimselt defektiivseile õpilasile, Pärnu maanteel 64.

Linna VI Algkool, raskkasvatatavate defektsete laste kool, muudeti käesoleval kooliaastal kahekomplektiliseks. Juurdetulnud III ja IV klassist koosnev komplekt kujunes õpilaste arvult perekamaks endisest V ja VI klassist koosnevast komplektist.

Koolis töötas 2 õpetajat ja 1 tunniandja. Õpilaste üldarv oli 31. Neist lahkus enne õppeaasta lõppu 2 õpilast — üks, juba 14-aastane ning mittekoolikohuslik, asus maale, teine paigutati kohtuotsuse põhjal Harku alaealiste parandus-asutisse.

Raskkasvatatavate laste kooli paigutamise põhjuseks olid koolist eemalehoidumine, õpetajaile vastuhakkamine, vargused, ulakused koolis ja tänaval jne. Et tänava mõju vähendada, viibisid õpilased koolis kauem kui normaalkoolis, nimelt kella 18-ni. Kuni kella 15-ni olid harilikud õppetunnid ja siis pärast ühetunnist lõunavaheaega valmistasid õpilased ette järgmise päeva õppetööd. Vahelduseks tehti muusikat, lauldi, tehti käsitööd, võimeldi, sügisel ja kevadel ilusa ilmaga mängiti võrk- ja jalgpalli. Koolil on oma väike käsitööklass tööpinkidega ja vajalikkude tööriistadega. Mängiti ka ajaviitemänge: koroonat, fortuunat jne. Mängud on enamikus õpilaste eneste valmistatud.

Pikast koolipäevast tingituna oli korraldatud õpilaste toitmine 2 korda päevas ja nimelt: kell 12.00 võileib teega või piimaga ja kell 15.00 lõunasöök Lastekaitseühingu köögist. Jõukamate vanemate lapsed tasusid oma söögiarve, vaesemate oma jäi Linnavalitsuse kanda.

Kooli asukoht ei ole just sobiv — ta on linna serval ja seetõttu vastaspoolel linnaserval (näiteks Paljassaarel) elunevail õpilasil kujuneb koolitee väga pikaks.

Mõne õpilase juures ilmnes otse haiglane nähe koolist eemale jäämiseks, jooksti vahest saatja käestki kooliteel ära. Siiski kooli energilisel valvel ja lastevanemate heatahtlikul kaasabil saavutati seda, et keskmiselt iga õpilase kohta tuli aastas puudumispäevi 30, kuna enne raskkasvatatavate laste kooli paigutamist mõni õpilane eelmisel aastal oli kooliaasta vältel vast paariks, kolmeks päevaks kooli ilmunud.

On ilmne, et raskkasvatatavate laste kool, kuhu koondatud õpilasi, kes õppida ei tahtnud, koolist eemale hoidusid, sihikindlasti koolikorda rikkusid, töötades pealegi liitklassidena, ei suuda töötada normaalkooli edukusega, mistõttu klassikursuse lõpetajaid ja järgmisse klassi üleviiduid oli 76%. Äärmiselt raskendas õppetööd see, et õpilased, tulles mitmest koolist, ei ole ühtlaselt ette valmistatud ja vanuse vahe on väga suur, näiteks III klassis õppisid 10-aastane ja 14-aastane. Esimene neist on vanuselt normaalne III klassi õpilane, teine aga on oma klassist üle kasvanud sellepärast, et ta on hooletu käitumise tagajärjel igas klassis olnud 2—3 aastat ja lõpuks paigutatud raskkasvatatavate kooli.

Tallinna Linna Abikoolis õppis 1935./36. kooliaastal nelja õppejõu juhatusel 38 poeg- ja 23 tütarlast, kokku 61 õpilast. Kool töötas kolme komplektiga, igas komplektis oli kaks õppeaastat.

Nooremass klassis (1. ja 2. õppeaasta) õppis 12 poeg- ja 7 tütarlast 8—13 aasta vanuses. Debiilikuid oli selles klassis 63%, imbetsille 37%.

Keskmisses klassis (3. ja 4. õppeaasta) õppis 13 poeg- ja 8 tütarlast 11—16 aasta vanuses. Neist oli debiilikuid 71 %, imbetsille — 29 %.

Vanemas klassis (5. ja 6. õppeaasta) õppis 13 poeg- ja 8 tütarlast 12—16 aasta vanuses. Debiilikuid oli selles klassis 90 %, imbetsille — 10 %.

Kõik VI klassi õpilased — 7 poeg- ja 3 tütarlast — lõpetasid kevadel abikooli kursuse.

Abikooliõpilasist oli 10 % väga nõrga kuulmisega ja sama suur protsent oli puuduliku kõnelemisvõimega. 2 õpilast olid langetõbised. Üht neist tabas haigus sageli mitu korda päeva jooksul. Kaks õpilast olid vigaste jalgadega ja ühel õpilasel oli kõver parem käsi.

Raskkasvatatavaid õpilasi oli Abikoolis 20 % õpilaste üldarvust.

Puudustkannatavad õpilased (peamiselt vallaslapsed ja leskede emade lapsed) moodustasid 50 % õpilaste üldarvust.

Koolist puudumise päevade summa oli kooliaasta kestel 1471 päeva, mis teeb keskmiselt iga õpilase kohta 24 päeva. Peamiseks puudumispõhjuseks oli haigus ja kauge koolitee.

Eelmisest ülevaatest selgub, et Abikooli õpilaskonna moodustavad lapsed, kes oma vaimse ja kehalise konstitutsiooni erilaadi tõttu pole suutelised õppima normaalses algkoolis koos normaalseltarenenud lastega. See õigustabki abikooli olemasolu.

Õppeaasta kestel vahetas Abikool oma nime: ta lülitati teiste algkoolide hulka ja nimetati ümber XVI Algkooliks.

Lasteaiad ja mängumurud.

Kasvandikkude arv lasteaedades on vähenenud, võrreldes eelmise aastaga, 1800-lt 1700-le. Kuna aga samal ajal on vähenenud ka õpilaste arv algkoolides, siis on suhteline vahekord kooli- ja lasteaianoorte vahel jäänud endiseks — 20.

Vähennemine ise on õieti sündinud linna lasteaedade kasvandikkude arvel, eralasteaedades on laste arv pisut suurenenudki.

Muidugi ei saa sellest välja lugeda lastevanemate poolehoidu tõusu eralasteaia vastu, kuigi ei saa jätta märkimata, et paljud lastevanemad eelistavad eralasteaedu linna lasteaedadele, kuna siin valmistatakse ette lapsi astumiseks erakoolidesse, õpetades need lugema, kirjutama ja — mis peasi — kõnelema võõrkeeli. Just viimane on eriti hinnatav lastevanemate juures.

Võõrkeele omandamise mõttes pole võõrkeele harjutusel lasteaedades kuigi suurt väärtust. Üksikud võõrkeelsed sõnad, laused ja salmid ununevad peagi, eriti veel siis, kui need jäävad lastele arusaamatuks nende sisulise abstraktsuse pärast. Laulude sisust ei saa lapsed jagu pea mitte kunagi.

Lugemisõpetus võiks veelgi olla kuidagi lubatav lasteaias, kirjajarjutused aga mitte iialgi: lasteaias puuduvad kõik eeldused edukaks kirjaõpetamiseks, vajalik mööbel, laste kehaline areng, lasteaednikkude ettevalmistus. Halvale kirjatehnikale rajatakse sageli alus just lasteaias ja koolil tuleb hiljem rohkesti sellega võidelda.

Linna lasteaiad hoidusid harilikult koolipärasest tegevusest ja piirdusid oma tegevuses Froebel'i töödega ja Montessori' meeliarendavate harjutustega.

Pedagoogilisest näitusest V Soome-Ugri kultuurkongressi ajal võtsid nii linna kui ka eralasteaiad osa väga innukalt. Nende väljapanekud olid väga mitmekesised ja huvitavad. Lasteaedade väljapanekud leidsid rohket tähelepanu näituse rohkearvuliste külastajate juures.

Lasteaedade suvine tööhooaeg arenes väljas, mängumurudel. Viimased töötasid kaks kuud — jaanipäevast kuni 22. augustini. Ainult Kopli eramängumuru — Lastesõprade Ühingu oma — lõpetas tegevuse teadmata põhjusil nädalat 2 varem.

Laste arv mängumurudel polnud eriti suur, igatahes väiksem kui eelmisel aastail. Keskmiselt külastas iga mängumuru 50—60 last päevas. Hoollimata sellest, et ilmastik kõigiti soodustas mängimist väljas, vabas looduses, et mängumuru lapsi toideti ja et linnas viibis suvel rohkesti mängumuruealisi lapsi. Kõige elavamalt kasutati muru Pärnu maanteel III Lasteaia juures: siin tõusis laste arv 80—100 päevas.

Seevastu aga leidsid elavat kasutamist lastesõimed Koplis ja Kunderi tänaval, kuhu tööliskonnast rohkesti kokku toodi imikuid ja sülelapsi. Harilikult ulatus nende koguarv päevas 50-le. Harilikul lasteaia töö ajajärgul kasustab nimetatud osakonda vähem lapsi.

Teiste välishariduse tegurite (Pedagoogikamuuseumi, Noortebüroo, Kesk- ja haru- raamatukogude) tegevuse kohta ilmub üksikasjaline ülevaade raamatus „Tallinna Linnavalitsuse Tegevuse Ülevaade 1935/36“ mujal. Kordumisest hoidumiseks jätan siinkohal puudutamata nende asutiste tegevuse.

Kavatsusi, ettepanekuid, soove.

1. Haridusministeeriumil tuleks revideerida võõrkeelte õpetamise ulatust Tallinna erakoolides, selle piiramise mõttes. Erakool Tallinnas võõrkeelestub aasta-aastalt ikka enam ja enam. Ta on muutumas võõrkeelte kooliks, kus õpilaste emakeelele ja teisile aineile jäetakse ruumi minimaalsel määral ja ulatusel. Niisugused kasvatavad ained, nagu joonistamine, laulmine, võimlemine ja tööõpetus, esinevad juba praegu erakoolide töökavas nagu moe pärast 1 tunniga nädalas igas klassis. Veel mõne aasta eest algas võõrkeelte õpetamine alles kolmandal õppeaastal ja algkoolis õpetati vaid üht võõrkeelt. Nüüd aga alatakse võõrkeele käsitlemist juba esimesest koolipäevast kõigis erakoolides (kuuldavasti ka uues riiklikus inglise kolledžis) ja käsitletakse algkoolides kahte ja järgmisil astmeil juba kolme, nelja võõrkeelt, kusjuures neile määratud tundide arv moodustab 40—50% tundide koguarvust. Võõrkeele õpetamise liiga varane algus takistab loomulikku emakeele arengut üldse, sest lapse üldine vaimne areng on lähedalt seotud emakeelega. Võõrkeelte liiga suur arv koolis aga koormab õpilast, närveerib ja väsitab teda ülearu. Pea iga erakooliõpilane peab õppima võõrkeeli veel väljaspool kooli, eraviisil. Õpetusest klassis üksi ei aita, et rahuldada nõudeid. Peale muu mõjustab võõrkeelte rõhutamine koolitöös ebasoovitavalt rahvuslikku kasvatust õppiva noorsoo juures, õpetades teda üle hindama võõrkeelt ja kultuuri ja alahindama emakeelt.

2. Tuleks ära keelata täiesti võõrkeelte käsitlemine eestikeelseis lasteaedades. Loomulikult mõjustab see ebasoovitavalt laste arengut sel astmel veel suuremal määral kui koolis.

3. Piirata nn. mänguringide (Spielkreise) tegevust. Nende arv on Tallinnas ja Nõmmel arvatavasti õige suur. Sisult on need lasteaiaid, kes, pugedes mänguringi nimetuse taha, jätavad need registreerimata ja töötavad siin ilma igasuguse kontrolli ja järelevalveta.

4. Määrata kindlaks ligemas tulevikus koolitöö edukuse protsendi alammäär, nagu see on juba toimunud mitmes Lääne-Euroopa riigis. See oleks vajaline vähem algkoolile, kus koolitöö edukus on enam-vähem normaalne, rohkem aga kesk- ja kutsekoolile ning gümnaasiumile, kus õppetöö edukuse protsent on sageli lubamatult madal.

5. Asuda kohe — riikliku laenu toetusel, mida Tallinn on senini saanud vaid 20—24% püstitatud koolimajade väärtusest — uute koolimajade ehitamisele vastavalt HM Koolivalitsuse 27. V 1936 nr. 3453 ringkirja täitmiseks esitatud kavale.

Eeskätt tuleks viia lõpule Naiskutsekooli maja ehitamine ja asuda algkooli- maja ehitamisele Juurdeveo tänavale ja Lillekülla, kuna olevad koolimajad ei suuda mahutada kooliealisi lapsi neis rajoonides.

6. Ehitada võimla koolidele kasustamiseks. (Praegu maksab linn eravõimlaile 7000 kr. aastas üüri).

Koolitervishoid.

Vanema kooliarsti M. Püümann'i ülevaade.

1935./36. õppeaasta oli koolitervishoiu seisukohalt parem kui 1934./35 õppeaasta: puudusid punetishaigus, mis aasta varem esines algkooliõpilaste seas massiliselt, ja kõhutüüfus, millesse aasta varem haigestus 44 kooliealist last.

Möödunud kooliaastal oli — peamiselt algkooliealiste laste seas — nakkushaigusist kõige rohkem sarlakihaigust 251 juhtumit, lasteaedades oli sarlakihaigust 58 juhtumit ja eelkooliealiste laste seas peale lasteaedade 177 juhtumit, kokku 486 juhtumit. Aasta varem oli kooliealiste laste seas sarlakihaigust vaid 21 juhtumit — nii et sarlakihaigus näitas möödunud õppeaastal tõusu, võrreldes eelmise õppeaastaga, mida peab silmas pidama ka käesoleval õppeaastal.

Kurgutõbe (diphtheria), oli möödunud õppeaastal kooliealiste laste seas 55 juhtumit, lasteaedades 9 ja eelkooliealiste laste seas 47 — kokku 111 juhtumit. Pisikutekandjaid oli 54.

Kui võrrelda möödunud õppeaastal olnud kurgutõvejuhtumite arvu 1934./35. õppeaastaga, siis on neid poole vähem; samuti oli poole vähem ka pisikutekandjaid. Sarlakid olid võrdlemisi kergeastmelised. Leetriaigust oli möödunud õppeaastal kooliealiste laste seas vaid 2 juhtumit.

Linna algkoolide õpilased on puudunud üldse 117 906 päeva, mis 7194 õpilase kohta teeb keskmiselt 16 päeva. 107 134 päeva ehk 90,8% kõigist puudumispäevadest langeb haigusele, nii et linna algkooli iga õpilane on haiguse tõttu koolist puudunud keskmiselt 13,5 päeva. Poisid ja tütarlapsed on puudunud ühepalju. Eelmisel õppeaastal puudusid algkooliõpilased haiguse tõttu keskmiselt 17 päeva.

Erakoolides tuleb puudumispäevi keskmiselt õpilase kohta 21 ja haiguse tõttu on iga õpilane puudunud keskmiselt 19,8 päeva, s. o. 6,3 päeva rohkem kui linna algkooli õpilane.

Linna gümnaasiumide õpilased on puudunud (poeglapsed 506 ja tütarlapsed 604 päeva) 78 183 tundi, neist 87,8% haiguse tõttu. Iga tütarlapse kohta tuleb keskmiselt 80 tundi ja poeglapse kohta 58 tundi — keskmiselt 70 tundi; eelmisel õppeaastal oli keskmine puudumistundide arv õpilase kohta 72 tundi.

Erägümnaasiumides on õpilased puudunud 54 803 tundi, neist haiguse tõttu 49 642 tundi ehk 90,5%: iga tütarlaps on keskmiselt puudunud 98 tundi ja poeglaps 76 tundi — keskmiselt 89 tundi, mis on 19 tundi suurem kui linna gümnaasiumides õpilaste keskmine.

Linna keskkoolides on õpilased puudunud üldse 68 735 tundi — neist haiguse tõttu 61 054 tundi 90,1%; iga poeglapse kohta tuleb puudumistunde keskmiselt 50 ja tütarlapse kohta keskmiselt 52.

Erakeskkoolides tuleb puudumistunde iga õpilase kohta keskmiselt 63 ja puudunud on nad 114 981 tundi, neist 107 220 tundi — 93,2% — haiguse tõttu.

Huvitav on märkida, et kõikides erakoolides puudumispäevi on palju rohkem kui linna koolides.

Olgugi, et nakkushaigusi möödunud õppeaastal oli vähem kui eelmisel õppeaastal, oli haiguse tõttu puudujate % võrdlemisi kõrge; siin peab meenutama, et 1935. a. suvi oli vihmane, päikest oli vähe, mis ei jätnud oma mõju avaldamata ka koolilaste tervisele, seetõttu kannatasid õpilased peamiselt hingamiselditehaiguste all. Kooli ambulatooriumides anti õpilasile arstiabi 4441 korda ja silmaarsti poolt viimase juures kodu 791 korda. Koolihambakliinikuis anti õpilasile abi 4658 korda.

Kopsu läbivalgustusi tehti linna koolide õpilasile linna Tiisikusambulatooriumi röntgenikabineti 1543 ja kopsu ülesvõtteid 520.

Linna Keemia-Bakterioloogia-laboratooriumis tehti kurgutõve avastamiseks, peamiselt algkooliõpilaste seas, 478 uurimust, kusjuures 22% uurimustest osutusid positiivseks.

Lastekodude lastel tehti 120 uurimust samas laboratooriumis, kusjuures 16,6% olid positiivsed.

Kaitserõugeid pandi 2055 kooliealisele lapsele, neist 1160 tagajärjega.

Kutsekoolide õpilasi vaadati järele 1689, keskkoolide ja gümnaasiumide õpilasi — 6179. Toitumus ja kehaehitus on nende koolide õpilasil parem — eriti keskkoolide ja gümnaasiumide õpilasil. Näiteks hea toitumusega oli 61,40% ja tubli kehaehitusega 66,53%; vastav % kutsekoolide õpilaste juures on 45,88% ja 47,72%. Halva toitumusega on $\frac{3,74}{4,09}\%$ õpilasist (gümnaasiumide ja keskkoolide õpilaste % on märgitud ülalpool joont ja kutsekoolide õpilaste % allpool joont). Nõrga kehaehitusega õpilasi oli $\frac{1,51}{7,76}\%$; siin peab märkima, et kutsekooliõpilasi nõrga kehaehitusega on liiga palju; vildakseljaga õpilasi oli $\frac{8,35}{3,91}\%$, mis annab põhjust siinkohal alla kriiputada kehalise kasvatuse tundide suurendamise vajadust. Vigaste hammastega oli õpilasi $\frac{51,86}{65,72}\%$ ja nägevusega kuni 0,7 — $\frac{14,26}{14,09}\%$; pikaldast kopsuhaigust põdevaid õpilasi oli $\frac{3,09}{2,01}\%$ ja südamehaigusi — $\frac{2,95}{1,48}\%$, nahahaigusi — $\frac{0,91}{1,18}\%$ ja täidega $\frac{0,36}{0,24}\%$ õpilasist; näärmetiisikust põdes $\frac{2,30}{0,56}\%$, kurgupõletikku — $\frac{4,73}{3,66}\%$; veresvaesust — $\frac{8,87}{16,81}\%$; inglishaigust — $\frac{2,69}{0,41}\%$ ja muid haigusi — $\frac{21,43}{5,33}\%$. Üldiselt peab tähendama, et gümnaasiumide, keskkoolide ja kutsekoolide õpilaste terviseline seisund on märksa parem algkoolide õpilaste omast, kuid ta jätab nii ühel kui teisel veel palju soovida.

Et tõsta koolialiste laste terviselist taset, tuleks lastele anda koolides sooja toitu, eriti algkoolides; võleib sooja teega täidab osalt sooja toidu aset, kuna suhkru-saial ei ole seda toitvat väärtust, mida sellel arvatakse olevat. Eesti Lastekaitse Ühing on katsunud seda puudust kõrvaldada sellega, et ta on 10 algkoolis avanud toitluspunktid, kust kehvemad õpilased saavad sooja toitu, kas hoolekandesummade arvel või omal kulul. Möödunud õppeaasta jooksul anti 391 422 portsjonit sooja toitu; igapäev sai sooja toitu keskmiselt 1470 õpilast ehk ligi 20% meie algkooliõpilasist, mida peab pidama väheseks. Eesti Lastekaitse Ühing peab oma väärtuslikku tegevust arendama niikaugele, et vähemalt 50% algkooliõpilasist saaksid sooja toitu.

Koolimaja d. Möödunud õppeaasta oli tähtis selle poolest, et õppetöö alguseks valmisid meie pealinna 2 uut koolimaja — Linna X Algkooli maja ja Lender'i Gümnaasiumi maja. Mõlemas koolis võivad saada õpetust 500 last. Kooliruumid — arvamata mõnda väiksemat puudust — vastavad enam vähem koolitervishoiunõudeile. Peale nende koolide pandi nurgakivi Naiskutsekooli uuele hoonel.

Üksikuil koolimajadel tehti möödunud õppeaasta jooksul vajalikke juurde- ja ümberehitusi: Gustav-Adolfi Gümnaasiumile ehitati juurde uus rõivistu põrandapinnaga 134 m² ja üldise mahuga 440 m³. Endine rõivistu ehitati ümber söögitoaks, köögiks ja einelauaruumiks üldise põrandapinnaga 105 m² ja mahuga 334 m³. Gustav-Adolfi Gümnaasium on saanud sellega võrdlemisi avara rõivistu ja ka söögisaali, olgugi et viimane ligi 500 õpilasele on pisut kitsas. Nende juurde- ja ümberehituste tõttu on vabanenud Gümnaasiumi trepikoda, mis on säilinud ainsa ruumina nii, nagu see püstitati vanas Mihkli kloostri 13, sajandi keskel ja mis oma stiilse ristvõlvistikuga köidab igat möödujat ja meenutab möödunud aegu.

XIII Algkoolile ehitati juurde rõivistu I korral põrandapinnaga 58 m². Kahjuks ei tarvitata seda ruumi praegu rõivistuks, vaid keskkooliklassiks, ruumide kitsikuse tõttu. Klassiruumiks see ei kõlba juba kivipõranda tõttu.

XXI Algkooli keldrikorral ehitati käsitööklassist ümber uus köök Naistööstusõpilaskoolile ja IV korral ehitati juurde seina ümberpaigutuse tõttu üks klassiruum.

XXVI Algkoolis laiendati saal ja klassiruumid vaheseinte lammutamise ja ümberpaigutamise teel.

Kõikides linna majades asuvais koolimajades tehti enne õppeaasta algust mitmesuguseid vajalikke parandustöid.

Haridus väljaspool kooli.

Laste suviseile mängumurudele kulutati 1600 kr. 88 s., sellest toitmiseks 1354 kr. 40 s. Ülevaade tegevusest leidub koolinõuniku Chr. Brüller'i eelpooltoodud aruandes pealkirja all: „Lasteaiad ja mängumurud“.

Tallinna Kesk- ja haruraamatukogud.

Raamatukogude tegevus näitas üldkokkuvõttes tunduvat tõusu. Laenukogusid ja lugemistube kasustasid 1 124 116 inimest, eelmise aasta 1 042 696 inimese vastu, ja laenutati 743 499 köidet, eelmise aasta 703 578 köite vastu.

Iga Tallinna elaniku kohta laenutati 5,2 köidet (Helsingis 1935. a. 4,8 ja Kopenhaagenis 1934/35. a. 3,7 köidet).

Kui Kesk- ja haruraamatukogudest laenatud köidete arvule juurde lisada lugemissaalidesse lugedaantud 17 249 köidet ja käsikogus kasustatud 95 013 köidet, saame kogusummas 855 711 kasustatud köidet või iga Tallinna elaniku kohta 6 köidet.

Laenutatud raamatuist oli ilukirjanduslikke 72,28, teaduslikke 25,38 ja lastekirjandust 2,34 %/o. Võrreldes eelmise aastaga langes ilukirjanduse kasustamine 0,6 % võrra, kuna selle võrra tõusis teadusliku kirjanduse tarvitamine.

Keelte järgi jaguvad laenatud raamatud järgmiselt (sulgudes eelmise aasta andmed)

eestikeelseid	70,87 (70,0) %/o
saksakeelseid	13,73 (14,0) %/o
venekeelseid	13,35 (14,0) %/o
inglisekeelseid	1,29 (1,2) %/o
muukeelseid	0,76 (0,8) %/o

Laenajate arv kasvas 4239 isiku võrra, tõustes 31. märtsil 1936 31 838 isikule. Tallinna elanikkude arvust moodustasid laenajad 22,5 %/o.

Iga laenaja tarvitab aastas keskmiselt 23,4 köidet. Iga raamat käis laenutuses keskmiselt 8,9 korda.

Aasta jooksul tuli juurde uusi raamatuid 7896 köidet, kustutati 461 köidet. Aasta lõpul oli kogudes ühes Mihkel Martna' koguga, mis koosneb 3990 köitest, 94 192 köidet. Iga 100 Tallinna elaniku kohta oli Kesk- ja haruraamatukogudes 66,5 köidet.

Käsiraamatukogu tarvitajate arv tõusis 31 671 isikule eelmise aasta 28 167 isiku vastu. Väljaspool Tallinna piire laenutati 4337 köidet eelmise aasta 2948 köite vastu.

Tallinna Keskraamatukogunimestikkude uuendamine, mis algas 1933. a. eesti-keelsete raamatute nimestiku avaldamisega trükkis uuel kujul, viidi aruandeaastal lõpule venekeelsete raamatute nimestiku trükkimisega. Uus nimestik, 165 lk., trükiti 1000 eksemplaris ja maksus 1155 kr. Tallinna Keskraamatukogu Teateid ilmus üks kaksiknumber, mis sisaldas ainult loetelu Keskraamatukogusse soetatud kirjandusest.

Üksikasjalisemad arvulised andmed Kesk- ja haruraamatukogude tegevusest leiduvad Linna Statistilises Aastaraamatus 1936, lk. 165—171.

Arhiivraamatukogu.

Lõppeva raamatuaasta tähistamiseks otsustas Linnavolikogu 19. veebruaril 1936 Tallinna Keskraamatukogu juurde asutada eriosakonnana arhiivraamatukogu.

Kesk- ja haruraamatukogude tarvitamise määrused, mis 1932. a. kinnitati, vaadati uuesti läbi, tehti mõningaid parandusi ja esitati volikogule kinnitamiseks. Samuti vaadati läbi ja parandati lugemissaalide kohta käivaid määrusi.

Et luua ühtlust ja kindlat korda praktikantide töölevõtmises Keskraamatukogusse töötati välja sellekohased juhised.

Eelarve täitmine.

Kesk- ja haruraamatukogudele kulutati arvandeaastal:

Haridusosakonna aruande järgi	kr. 57 578.08	
Ehitusosakonna " " (remont)	" 1 135.35	kr. 58 713.43
Tulusid oli		" 5 329.32
	Nettokulusid	kr. 53 384.11

Inventaari juurdekasv aruandeaastal võrdus 27 500 krooni 95 sendiga.

Üldiselt võttes on Kesk- ja haruraamatukogud oma ülesandeid täitnud rahuldavalt.

Keskraamatukogu hoone remont.

Tehti uste, akende, põrandate ja kõnniteede parandusi ja uuendusi ning maalritöid 1135 kr. 35 s. eest.

Pedagoogikamuuseum.

Muuseumi tegevus arenes endisel kujul.

Õppevahendite arv tõusis 4523-le, diapositiivide arv 4514-le ja piltpostkaartide arv 5319-le. Koolide ja organisatsioonide poolt kasustati õppevahendeid 6801, diapositiive 15 919, piltpostkaarte 3913. Muuseumi auditooriumis anti 565 tundi. Muuseumi külastas 46 õpilasekursiooni.

Raamatukogu sisaldas pedagoogilise ja teadusliku sisuga kirjandust 10 142 köidet. Kasustajaid oli 354, kellele laenutati 3755 köidet.

Viimasel ajal hakkas muuseum endale soetama kitsaid õppefilme, kasutamiseks koolides tundidel; nende demonstreerimiseks on ka vastav väike kinoaparaat.

Aasta jooksul korraldati kinos „Gloria Palace“ 20 etendust, mida külastas 17 042 õpilast; neist pääses sisse üle 3000 algkooliõpilase maksuta, teised maksid à 10 senti.

Jätkati õpilaste praktilisi töid botaanikas, zooloogias, keemias, astronoomias ja geograafias.

Muuseumi juures teetsesid endiselt keskkooliõpilaste bioloogiline ekskursiooni- jaam ja Tallinna Keskoolide Loodussõprade Ühing. Ühingu tegevusest võttis osa 207 õpilast ja 9 õpetajat. Ühing korraldas: 1) liikmeile ekskursioone loodusse ja mõningaisse ettevõtteisse, näit. Elektri jaama, filterveevärki jm., 2) koosolekuid nooremaile ja vanemaile liikmeile üle nädala, kus õpetajad ja õpilased kandsid ette referaate loodusloal alalt või peeti seltskondlikke kohtuid (näiteks rähni ja käbilinnu üle). Peale selle organiseeris ühing kaks ringi: astronoomia- ja geograafiringi, õpetajate hr. Vihmann'i ja prl. Rebase juhatusel. Tartu ülikooli juures oleva Looduseuurijate Seltsi ülesandel toimetab ühing rändrahnude uurimist Rannamõisa ja Mustamäe vahel.

Ühing annab välja kaks korda kuus oma seinalehte, mille sisuks on ühingu jooksev töö ja mõned populaarteaduslikud artiklid.

Talvise töö lõpul korraldas ühing näituse, kus oli esitatud nii ühingu kui ka ekskursioonijaama ja praktikaühmade tegevuse töötulemusi.

Aruandeaastal korraldas ühing 17 ekskursiooni, 28 referaat- ja muud koosolekut.

Pedagoogikamuuseumil oli aruandeaastal kulused:

Haridusosakonna aruande järgi	kr. 15 910.34	
Ehitusosakonna " " (remont)	" 213.79	kr. 16 124.13
Tulusid		" 827.—
	Nettokulusid	kr. 15 297.13

Inventari juurdekasv võrdus 4480 kr. 03 s.

Pedagoogikamuuseumi ruumide remont.

Tehti uste, akende ja kanalisatsiooniseadmete parandusi kogusummas 213 kr. 79 s. eest.

Linna Ajalooline Arhiiv.

Isiklik koostis jäi endiseks.

Arhiivaalide koondamine ja korraldamine. Ruumipuudusel tuli juba eelmise eelarveaasta lõpul Linnavalitsuse loaga katkestada uute arhiivaalide vastuvõtmine. Seepärast võidi ka aruandeaastal vastu võtta ainult need vähesed materjalid, mida Arhiivile annetati või mida muidu paratamatult oleks ähvardanud hävimisoht. Nii osteti pärijailt endise Tallinna linna arhivaari Gotthard Hansen'i (1887—1900) Tallinna kohta käivaid ajaloolisi märkmeid ja tema isikut puudutavaid materjale, peale selle, samuti erakätest, 1 kullaseppadeameti (tsunfti) raamat 18. sajandist, 2 plaani Tallinna kindlustiste kohta aastaist 1766 ja 1848 jne., Mustpeade vennaskonnalt saadi tagasi kunagi õige ammu nende arhiivi sattunud, kuid Kanuti Gildi arhiivist pärinev köide „Schwartzzen Häupter Nachrichten Litt: C: 1645—1767“. Endise köösneritetsunfti vanem T. A. Teich annetas Arhiivile sama tsunfti kohta käivaid arhiivmaterjale 17. ja 18. sajandist.

Korraldamistöödega jõuti endise Tallinna Maksuvalitsuse arhiivi osas lõpule. Selle kõrval jätkati ka kaupmeestekirjade (umb. 1760—1810) seeria, linna alamkohtu (19. saj.), end. magistradi arhiivi (peamiselt 18. ja 19. saj.) ja mitmesuguste irdmaterjalide korraldamist. Erasisikute kirjad (15. saj.) magistraadile järjestati alfabeetselt, samuti linnade kirjad (15. ja 16. saj.). Alustati 16. sajandist pärinevate kohtuaktide ümberkorraldamist. Valmistati register Toomgildi kassaraamatule (1744—1803).

Teaduslik töö. Avaldati trükis (4. septembril 1935, s. o. eesti raamatu täpsel juubelipäeval) Arhiivi eriväljaanne „Tallinna raekoda“ linna arhivaari dr. P. Johansen'i ja ametniku H. Peets'i ühisel toimetusel. See Tallinna Ajaloo Seltsi poolt algatatud ja rikkalikult piltidega kriitpaberil kaunistatud teos on määratud meie ainulaadse ajaloolise ehitise tutvustamiseks laiemale ringkondadele, ka välismaalasele, eeskätt turistidele. Viimaseks otstarbeks koostati väljaande juurde kuuluv, kuid eraldimüüdiv saksa- ja ingliskeelne kokkuvõte.

Peale selle avaldas dr. P. Johansen koos dr. H. Weiss'iga „400-aastase eesti raamatu“ mis oma ajakohase sisu ja hästiõnnestunud kauni välimuse tõttu auhin-nati Tallinna linna poolt asutatud „Eesti Ajaloo Kapitalilt“. Neljandal üleriiklikul ajalooõpetajate kongressil 28. detsembril 1935 pidas dr. P. Johansen ettekande „Küsimusi Eesti asustusajaloo alalt“ (ilmunud „Eesti Kool“ 1936, nr. 1).

Linna arhivaari abi mag. R. Kenkmaa kirjutas „Arhiivinduse käsiraamatu II“ jaoks ülevaate Tallinna ja rea vähemate Põhja-Eesti linnade ja eraühingute arhiivide-st ja pidas ettekande „Tallinna tänavanimede päritolust“. Uuema osakonna korraldaja A. Margus tegi eeltöid Kanuti Gildi arhiivi teadusliku kataloogi väljaandmiseks. Muule lisaks lasus ka Tallinna Ajaloo Seltsi tegevus suuremalt osalt Arhiivi ametnikkonna õlgadel, kes Seltsile korduvalt andis ettekandjaid ja määravalt osa võttis ajaloolise juubelinäituse „Eesti raamat 1435—1935“ korraldamisest. Samuti on kõik artiklid Seltsi väljaande „Vana Tallinn“ 1. vihuse peale ühe kirjutise Arhiivi ametnikkude sulest. Neilt on pärit ka rida mujal ajalehtedes, ajakirjades ja „Eesti entsüklopeedias“ ilmunud artikleid.

Arhiivi kasustamine, mis juba eelmisel aastal oli tõusnud õige kõrgele, suurenes aruandeaastal veelgi, nimelt pikemaajaliste teaduslike uurijate ja väljastatud kirjade näol. Nii kasustasid 1935. kalendriaastal Arhiivi 485 (eelmisel aastal 473) uurijat ja mitmesuguste teadete hankijat ja 599 (eelmisel aastal 679) vaatajat, kokku 1084 (e. a. 1152) isikut 17 (e. a. 17) eri maalt ning kogusummas 3041 (e. a. 2907) korral, kuna kirju väljastati 900 (e. a. 540). Lähemaid andmeid vt. „Linna Statistiline Aastaraamat 1936, lk. 170). Vaatajate arvu väike tagasimineku on tingitud kitsaist arhiiviruumidest, mis ei luba korraga vastu võtta suuremaid ekskursioone. Et kantseleitöö, mitmesuguste teatiste näol linna teenistuses olemise kohta, eriti aga mitmesuguste väljavõtete ja ärakirjade alal kirikuraamatuid, sünnikirjadest ja muist perekonnaloolisist kui ka omandusõigusit tõendavaist allikaist nii jõudsat kasvu näitab, siis ei ole vistist väga kaugel aeg, kus peab ametisse võtma erilise kantseleijõu-masinakirjutaja. Juba praegu on sellise ametniku puudumise tõttu arhiivi korraldamine ja teaduslik töö väga pidurdatud.

Muinsuskaitse alal linna arhivaar jätkas eelmisel aastal kehtimapanud „Linna Muinsuskaitse“ kodukorras ettenähtud jooksvate ülesannete täitmist.

Käsiraamatukogu täiendati suuremal määral kui ühelgi eelmisel aastal. Aastane juurdekasv oli 354 (e. a. 90) uut inventarinumbrit, kogusummas 2124 kr. 05 s. (e. a. 407 kr. 35 s.) väärtuses. Selle võimaldas Linnavalitsuse luba kasustada Arhiivi järjekordse väljaande trükkimiseks eelarves ettenähtud summa raamatuaasta puhul raamatute ostmiseks, kuna Arhiivi eriväljaande „Tallinna raekoda“ abil oli võimalik jätkata väljaannete vahetamist. Lubatud rahaga osteti kõigepealt tuntud balti ajalooürija, Kukruse mõisa endise omaniku Toll'i pärandusena mahaäänud väärtusliku raamatukogu osa, mis sisaldas rea haruldusi, nagu A. W. Hupel'i „Nordische Miscellaneen“ ja „Neue Nordische Miscellaneen“, „Topographische Nachrichten I—III“, ajakiri „Esthona“ jne., jne. Kuid ka mujalt omandati mõni väga väärtuslik teos, nagu 1644. a. J. Gutsclaff'ilt Tartus ilmunud „Kurtzer Bericht und Unterricht von der Flasch-heilig genandten Bäche in Lieffland Wöhhande“ (ainuke eksemplar Eestis), Merian'i originaalpilt (üldvaade) Tallinna kohta a. 1652.

Ruumide küsimusele, mis oli muutunud äärmiselt teravaks, leiti põhimõtteline lahendus. Linnavalitsus otsustas linna maja Rüütli tän. 8/10 anda tervelt Arhiivi kasustada ja selleks seal teostada tarviliku põhjaliku remondi. Remont peab lepingu kohaselt valmima 1936. a. sügiseks ja siis on Arhiivi juhatusel kavatsus uutesse ruumidesse üle viia terve uuema osakonna Vabaduse puisteelt nr. 4 ja enamkasustatavad arhivaalid ja käsiraamatukogu vanemast osakonnast raekojast, sest uude hoonesse tuleks ka uurijate ja ametnikkude töötamisruumid. Raekotta jääks alaline arhivaalide näitus ja harvemkasustatavad fondid.

Arhiivil oli aruandeaastal:

Kulusid

Haridusosakonna aruande järgi	kr. 13 168.03	
Ehitusosakonna „ „ (remont)	„ 194.22	kr. 13 362.25
Tulusid	„ 400.55	
		Nettokulusid kr. 12 961.70

Inventari juurdekasv oli 2226 kr. 20 s.

Arhiivi ruumide remont.

Tehti juurde uusi riuleid ja mitmesuguseid vähemaid parandus- ja puhastustöid 194 kr. 22 s. eest.

Noortebüroo, Kutsevaliku- ja Kasvatuse nõuandla.

Tegevus arenes põhikirjas ettenähtud suunas.

Nõuotsijate läbikäik võrdus 720 isikuga, möödunud aasta 585 isiku vastu, kes jagusid järgmiselt:

1) kutsevaliku nõuande alal	404
2) isikuvaliku „ „	267
3) kasvatuse „ „	49

Soolt oli mehi (poisse) 474, naisi (tütarlapsi) 246.

Hariduselt nõusoojijad liigitusid:

osalise või täieliku kõrgema haridusega	7
„ „ „ kesk- „	214
„ „ „ kutse- „	68
„ „ „ alg- „	425
eelkoolialisi	6

Perekonnaseisult oli nõusoojijaist vallalisi 629, abielus 79, leski ja lahutatuid 12; rahvuselt oli eestlasi 694, muulasi 26.

Nõusooijaiks kutsevalikunõuande alal olid peamiselt algkooli- ja keskkooli-õpetajad. Väike arv oli ka kooli või kutse vahetamise sooviga.

Nõusooijaiks isikuvaliku alal olid peamiselt kandidaadid posti telegrafi teenistusse, autojuhid ja konduktorid O.-ü. „Mootor“, trammijuhid Tallinna linna trammilt.

Kasvatuse nõuande alal nõusooijaiks olid alg- ja keskkooliõpilaste vanemad; nad tulid kas omal algatusel või juhitud õpetajate poolt koolidest, kus lapsed õpivad. Osa õpilasi tuli omal algatusel iseloomu defektide kõrvaldamiseks enesekasvatustlikku nõu küsima.

Kutsevaliku nõuanne noorile põhjendab noorte igakülgset tundmaõppimisel. Büroos on registreeritud kõik 1935. a. kevadel algkooliõpetanud noored, bürool on andmed noorte sotsiaalse ja majandusliku seisundi kohta, mis saadud ankeetlehe kaudu õpetajailt, vanemailt ja noorilt endilt.

Noore nõusaamisele ilmunisel katsetatakse teda psühhotehniliselt ja uuritakse arstlikult. Saadud andmete põhjal teostatakse nõuanne. Vajaduse korral kannab büroo hoolt õppekoha leidmise eest. Noor jääb siis büroo järelevalve alla Hooldajatekogu liikmete kaudu.

Aruandeaastal asus tegevusse Hooldajatekogu, mille koostises on algkooli-õpetajaid, noorsootegelesi ja teisi kasvatus- ja haridustööst huvitatuid isikuid, arvult 47.

Hooldajatekogu kaasabil ja ka büroo kaudu otseselt on leitud noorile 56 õpilaskohta, poistele 37 ja tütarlastele 19. Õpilaskohti vajasis aruandeaasta lõpul 55 poissi ja 20 tütarlast. Nende kasuliku ajaviitmise võimaluste eest on hoolitsetud sellega, et noored on juhitud noorsoo-organisatsioonidesse.

Isikuvalikule ilmunud nõuotsijaile korraldatakse büroo psühhotehnilises kabinetis vastavad katsetused. Katsetulemuste põhjal varustatakse nõuotsijaid vastavate tunnistustega. Aruandeaastal isikuvalikule ilmunud isikute arv on kahekordistunud, võrreldes möödunud aruandeaastaga.

Kasvatuse nõuande puhul uuritakse noore vaimset ja kehalist seisundit, tutvutakse noore kasvamis- ja kasvatustingimustega ja saadud tulemuste põhjal teostatakse nõuanne.

Büroodele kulutati

Haridusosakonna eelarve järgi	kr. 3953.06	
Ehitusosakonna „ „ (remont) „ „	145.70	kr. 4098.76
Tulusid oli	„ 524.—	
	Nettokulusid	kr. 3574.76

Inventari juurdekasv võrdus 684 kr. 15 s.

Noortebüroo ruumide remont.

Parandati ja uuendati põrandat ja tehti maalritöid kogusummas 145 kr. 70 s. eest.

Õpetajate edasiharimine.

Õpetajate edasiharimisele kulutati aruandeaastal 429 kr. 50 s.

Rahvaloengute korraldamine.

Rahvaloengute ja tehniliste kursuste korraldamiseks anti toetust Tallinna Rahvaülikooli Seltsile 4668 kr. 44 s., Kristlikule Noorte Meeste Ühingule 250 kr., Kristlikule Noorte Naisühingule 200 kr., Soome Klubile 150 kr., Tallinna Linnaametnikkude Ühingule 120 kr., ühingule „Kodu ja Kool“ 110 kr. 80 s., kokku 5499 kr. 24 s.

Abirahad ja toetused.

Erakoolide ja lasteaedade toetuseks kulutati 6766 kr. eelarves ettenähtud 12 200 kr. asemel. Väljaandmata jäid: a) Tallinna Polütehnikumi ülalpidamiseks

määratud 4500 kr., kuna asutis jäi avamata; b) R. Reite' Eranaiskutsekoolile määratud toetusest osa, 267 kr., kooli likvideerimise puhul ja d) Tallinna Konservatooriumile määratud 667 kr., selle asutise ülemineku puhul riigi kätte. Vabanenud summadest kasustati osa üldiste hariduslike kulude kattamiseks, osa — 373 kr. 65 s. — jäi linnale.

Toetusrahadeks ja stipendiumideks kulutati ptk. 7, § IX (Haridus) järgi 9904 kr., ptk. 8, § X (Hoolekanne) järgi riigi summadest 16 372 kr. 48 s. ja linna summadest algkoolide õpilasile — 24 342 kr. 21 s., kesk- ja kutsekoolide õpilasile 1874 kr. 57 s. ja algkooliõpilaste toitmiseks 11 955 kr. 97 s.

Abirahadeks teatreile ja muudele hariduslikele organisatsioonidele ja asutisile kulutati 35 520 kr. 09 s.

Vähemusrahvuste avalikkude koolide ülalpidamiseks anti

Saksa Kulturomavalitsusele:

Õpetajate palkadeks ja majanduskuludeks kr. 27 969.08

Pensioni maksmiseks ja arstiabikuludeks „ 1 160.83

Juudi Kulturomavalitsusele:

Õpetajate palkadeks ja majanduskuludeks kr. 8 812.42

Pensioni maksmiseks ja arstiabikuludeks „ 175.42

Kokku kr. 38 117.75

Vähemusrahvuste avalikkude koolide ülalpidamise krediiti kärbiti eelarve koostamisel tunduvalt, eeldusega, et uus rahvuse määramise seadus vähendab algkooliklasside arvu ja ühes sellega ka linna kulusid nende klasside ülalpidamiseks. Eelarve täitmisel tekkis aga puudujääk, mis kaeti krediidi ülekandmisega teisist allikaist.

Peale selle said vähemusrahvuste kulturomavalitsused toetusrahadest ja stipendiumidest õpilasile:

Saksa Kulturomavalitsus:

Stipendiume kr. 120.—

Toetust puudustkannatavaile õpilasile riigi summade arvel „ 703.—

„ „ „ linna „ „ 1447.15 kr. 2270.15

Juudi Kulturomavalitsus:

Toetust puudustkannatavaile õpilasile riigi summade arvel kr. 369.—

„ „ „ linna „ „ 640.— kr. 1009.—

Kokku kr. 3279.15

Üldiste koolikontsertide, teatri- ja õpetlike kinoetenduste, võimlemispidude ja liuväljade korraldamiseks kulutati 6028 kr. 70 s.

Üldine eelarve täitmine haridusalal.

Aasta kestel esilekerkinud uued ülesanded, samuti ka möödapääsmatud ülekulutused üksikuil aladel, nõudsid lisakrediite, mis kaeti teiste alade jääkidest või säästu teel. Ülekulutusi põhjustasid: a) kütte alal — krediitide kärpimine eelarve koostamisel, puude hindade tõus ja vihmase suve tõttu niiske turvas, mis oma kvaliteedilt jättis paljugi soovida ja tarvitamisel osutus kulukamaks; b) valgustuse alal — vajadus ruumide remontimisel asetada vananenud juhtmed torudesse või korraldada seadmed Elektriijaama nõuete kohaselt; d) inventari alal — uue mööbli soetamine uutele klassidele ja ruumidele; e) toitmise alal lastepäevakodudes — toiduainete hindade tõus.

Krediitide reguleerimist kergendas suurem jääk algkooli-õppejõudude tasudes. Üus õppejõudude tasude seadus vähendas linna kulusid algkoolide alal, osakond teostas säästu, loobudes uute klasside avamisest, piirates kulusid tagavaraõpetajate ja õppepunktide arvel. Reguleerimisel kasustati ära ka Tallinna Polütehnikumi ülalpidamiseks ettenähtud toetuse jääk.

Üldiselt toimus eelarve täitmine võrdlemisi rahuldavalt.

Haridusnõukogu ja -komisjon.

Haridusnõukogu koostisse kuulusid juhataja-linnanõunik J. Kents, liikmed koolinõunikud Chr. Brüller ja J. Grüntal, Linnavolikogu esindajad — linnavolinikud H. Kõrgesaar ja T. Kraus, Tallinna Õpetajate Seltsi esindajad A. Veiderma ja J. Unt, sekretär J. Palmpak.

Hariduskomisjoni koostisse kuulusid juhataja-linnanõunik J. Kents, liikmed A. Ostra-Oinas, L. Raudkepp, K. Steinberg, A. Kaera ja A. Nurmiste (10. aprillist 1935).

Hariduskomisjon ja -nõukogu pidasid aruandeaastal 12 ühist ja 3 eraldi koosolekut, mille kestus kokku 35¹/₂ tundi ja kus protokolliti üldse 156 otsust. Asja kiirustamiseks ja hõlpsamaks arutamiseks ühendati paljudes punktides mitu ühesulist küsimust.

Haridusosakond.

Haridusosakond on „Eestimaa koolivalitsuse ajutise korralduse“ põhjal (RT 10—1918) ühtlasi ka iseseisev Tallinna Linnakoolivalitsus, mille koostisse kuulusid juhataja-linnanõunik J. Kents, koolinõunikud Chr. Brüller ja J. Grüntal, asjaajaja A. Kuusman, koolivalitsuse sekretär J. Palmpak, raamatupidaja A. Paalme (Paalberg), asjaajaja abi, sekretäri abi, haridusarvustiku pidaja, arvepidaja, arveametnik, kantseleiametnik, kirjakandja-registraator ja naisteenija.

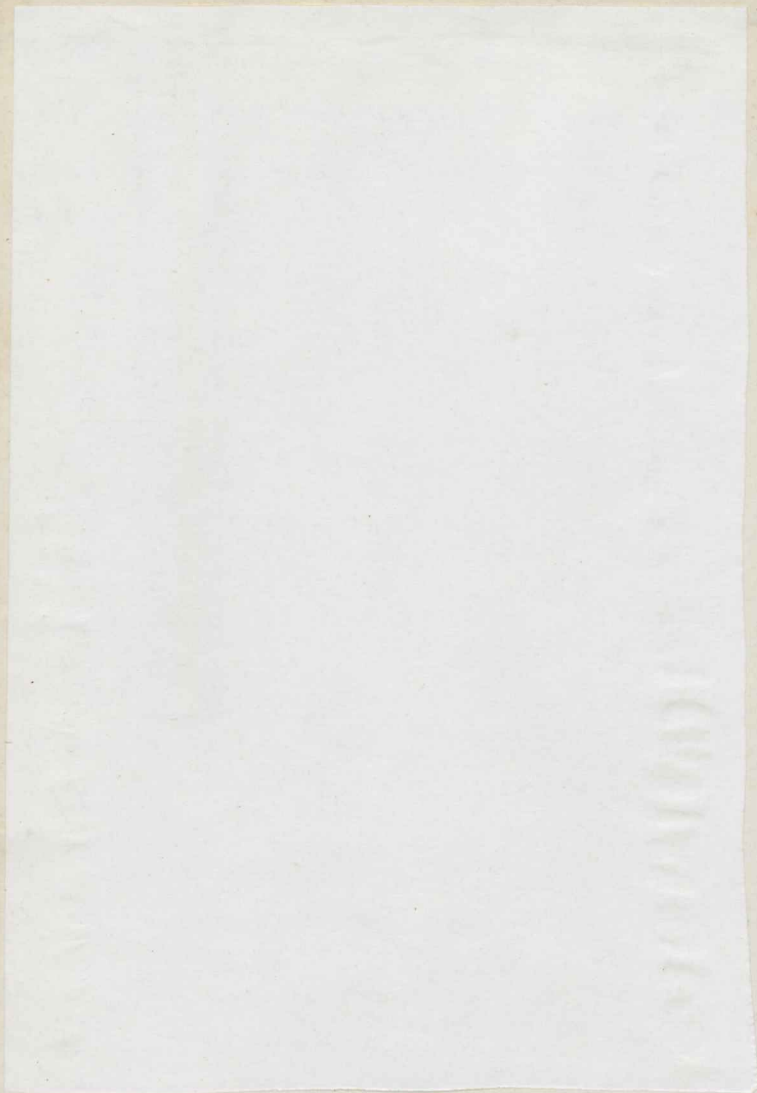
Tegevus ja töö käik. Aruandeaastal saadi 6127 ja saadeti 7380 kirja (1934./35. a. vastavalt 5702 ja 6649), tasuti 14577 üksikut arvet 2605 orderi ja 258 ülekandeorderi järgi (1934./35. a. vastavalt 16289, 3125 ja 286). Tulude-ordereid kirjutati 1239 (1934./35. a. 1310). Tegevus seisis peamiselt õppe- ning kasvatustöö ja majandusliku tegevuse korraldamises ja üldjuhtimises linna ja erakoolides, laste-aedades (päevakodudes) jne., asutiste tegevuse järelevalves ja nende instrueerimises, Linnavalitsuse ja Haridusministeeriumi korralduste täitmisel, uute küsimuste ja kavatsuste algatamises, ettepanekute väljatöötamises jne.

Eelarve täitmine. Kulused oli 19592 kr. 14 s.

Inventari juurdekasv võrdus 391 kr. 65 s.

-10 PEA 756/6 (1957a)

III 14507

EA 3602

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

1 0100 00159089 8